

๕. พุทธบัญญัติปัญหา ๒๕

พระราชชาติตรัสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าคนเสนา พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ได้ทรงภาสิตแล้วว่า 'ดูก่อนอานนท์ ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีความขวนขวาย เพื่อจะบูชาพระสรีระของพระตถาคต' ดังนี้ และตรัสแล้วอีกว่า 'ท่านทั้งหลายจงบูชาธาตุของบุคคลควรบูชาท่านนั้น ท่านทั้งหลายจักไปสู่สวรรค์แต่โลกนี้ ด้วยการกระทำบูชาอย่างนี้' ดังนี้ ถ้าพระตถาคตตรัสแล้วว่า 'ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีความขวนขวาย เพื่อจะบูชาพระสรีระของพระตถาคต' ดังนี้ ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ท่านทั้งหลายจงบูชาธาตุของบุคคลควรบูชาท่านนั้น, ท่านทั้งหลายจักไปสู่สวรรค์ แต่โลกนี้ ด้วยการกระทำบูชาอย่างนี้' นั้นผิด. ถ้าพระตถาคตตรัสแล้วว่า 'ท่านทั้งหลายจงบูชาธาตุของบุคคลควรบูชาท่านนั้น, ท่านทั้งหลายจักไปสู่สวรรค์แต่โลกนี้ ด้วยการกระทำบูชาอย่างนี้,' ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'ดูก่อนอานนท์ ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีความขวนขวาย เพื่อจะบูชาพระสรีระของพระตถาคต' ดังนี้ แม้นั้นก็ผิด. ปัญหาแม้ทั้งสองเงื่อนไขมาถึงพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าแล้ว พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจึงขยายความให้แจ้งชัดเกิด."

พระเถระเจ้าทูลว่า "ขอถวายพระพร พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า แม้ทรงภาสิตแล้วว่า 'ดูก่อนอานนท์ ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีความขวนขวาย เพื่อจะบูชาพระสรีระของพระตถาคต' ดังนี้. และตรัสแล้วอีกว่า 'ท่านทั้งหลายจงบูชาธาตุของบุคคลควรบูชาท่านนั้น, ท่านทั้งหลายจักไปสู่สวรรค์แต่โลกนี้ ด้วยการกระทำบูชาอย่างนี้' ดังนี้. ก็แหละพระพุทธพจน์นี้ พระองค์หาได้ตรัสเพื่อชนทั้งหลายทั้งปวงทั่วไปไม่, พระองค์ทรงปรารภชินโอรสทั้งหลาย ตรัสพุทธพจน์นี้ว่า 'ดูก่อนอานนท์ ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีความขวนขวาย เพื่อจะบูชาพระสรีระของพระตถาคต' ดังนี้. เพราะการบูชานี้นั้นไม่เป็นภาระงานของชินโอรสทั้งหลาย ความพิจารณาสังขารทั้งหลาย ความทำในใจโดยแยบคายโดยอุบายที่ชอบ ความพิจารณาสติปัญญาเบื้องต้น ๆ การยึดอารมณ์ที่เป็นสภาวะ ความรบกิเลส ความประกอบประโยชน์ของตนเนื่อง ๆ นี้ เป็นกิจของชินโอรสทั้งหลาย. การบูชาเป็นกิจของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายที่เหลือ.

เหมือนอย่างว่า การศึกษาศิลปะฝ่าย ช้าง ม้า รถ ธนู และกระบี่ และการเรียนมนต์สำหรับ กษัตริย์ การฟังเสียง ความรู้กระทำการรบเอง และใช้ผู้อื่นให้รบ เป็นกิจของราชโอรสทั้งหลายของพระเจ้าแผ่นดิน, การไถนา การค้าขาย การเลี้ยงโค เป็นกิจของเวศย์ศูทร เป็นอันมากที่เหลืออยู่ ฉันทิด. การบูชานี้นั้น ก็มีใช้การงานของชินโอรสทั้งหลาย, ความพิจารณาสังขารทั้งหลาย ความทำในใจโดยแยบคายความพิจารณาสติปัญญาเบื้องต้น ๆ ความยึดอารมณ์ที่เป็นสภาวะ ความรบกิเลส ความประกอบประโยชน์ของตนเนื่อง ๆ นี้ เป็นกิจของชินโอรสทั้งหลาย, การบูชาเป็นกิจของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายที่เหลือ ฉันทิดนั่นแหละ.

อีกนัยหนึ่ง ความศึกษา อิฐุเพท ยชุเพท สามเพท อาถัพพนเพท และลักษณะศาสตร์ รู้ลักษณะ
ชายหญิงต่าง ๆ และรู้มหาบุริสลักษณะสามสิบสองประการ เป็นต้น เป็นกิจของพรหมณ์มาณพต้อง
ศึกษาให้รู้ การไถนา การค้าขาย การเลี้ยงโค เป็นกิจของเวศย์ ศูทรทั้งหลายมากอันเศษ ฉันใด: บุษานี้
นั้นก็ไม่ใช่การงานของชินโอรสทั้งหลาย, ความพิจารณาสังขารทั้งหลาย ความทำใจโดยแยบคาย
ความพิจารณาสติปัญญาฐานเนื่อง ๆ ความยึดอารมณ์ที่เป็นสภาวะ ความรบกิเลส ความประกอบประโยชน์
ของตนเนื่อง ๆ นี้เป็นกิจของชินโอรสทั้งหลาย, การบูชาเป็นกิจของเทพดาและมนุษย์ทั้งหลายอันเหลือ
นั้น ฉันนั้นนั่นเทียวแล เพราะเหตุนั้น พระตถาคตทรงดำริในพระหฤทัยว่า 'ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ จงอย่า
ประกอบในกิมิใช่การงาน, ภิกษุทั้งหลายเหล่านี้จงประกอบในกิจเป็นการงาน' แล้วจึงตรัสว่า 'ดูก่อน
อานนท์ ท่านทั้งหลายจงเป็นผู้ไม่มีความขวนขวาย เพื่อจะบูชาพระสรีระของพระตถาคตเถิด' ดังนี้. ถ้า
พระตถาคตไม่พึงตรัสพระพุทธรพจน์นี้ไซ้, ภิกษุทั้งหลายจะพึงรวบรวมแม่บาตรและจีวรของตน กระทำ
พุทธรบูชาอย่างเดียวนั้น..

ร. "ดีละ พระผู้เป็นเจ้าของนาคเสน ขั้ววิสัยนาปัญหาอัน สม
อย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอมรับรองอย่างนั้น."